

Preek Breukelen
d.d. 24 december 2015, Kerstnacht
Jesaja 9:1-6 & Lucas 2:1-20

'... en vrede op aarde voor alle mensen die Hij liefheeft'

Gemeente van Jezus Christus,

De afgelopen weken is mij meerdere malen gevraagd of we onszelf eigenlijk niet voor de gek houden. Een God die nabij wil zijn in de gestalte van een pasgeboren kind. Engelen die zingen over vrede op aarde. En woorden over een eeuwigdurende heerschappij van rechtvaardigheid. Maar hoeveel mensen verlangen naar Gods nabijheid en ervaren enkel een stilzwijgen, een afwezigheid? En hoe durven we te spreken over vrede wanneer wij duizenden vluchtelingen in beweging zien, wegvluchtend uit hun land, uit hun thuis? Hoe kunnen we dan geloven dat er met de geboorte van Jezus daadwerkelijk iets veranderd is? En het vreemde is dat dit sprookje al twintig eeuwen lang ieder jaar gevierd wordt in vredestijd en oorlogstijd, in welvaart en in armoede, in licht en in duisternis. Wat bezielt mensen, welk geloof houdt hen dan gaande?

Lucas schreef zijn evangelie zo rond het jaar 80 na Christus. Hij schreef het achteraf. En daar bedoel ik mee dat Lucas allereerst geen getuige is geweest van het leven van Jezus, zoals hij dat zelf ook in het begin van het evangelie erkent, en daarnaast weet hij hoe het leven van Jezus eindigt. En wetende hoe dat leven inderdaad eindigt, met veroordeling en met de dood, slechts 33 jaar oud, is het bijna verwonderlijk dat Lucas in het begin van zijn evangelie nogal grote woorden gebruikt, bijna oorlogszuchtige woorden. Maria, de moeder van Jezus, zingt tijdens haar zwangerschap haar Magnificat waarin woorden klinken als: *heersers stoot Hij van hun troon, en: Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm en drijft uiteen wie zich verheven wanen*. En de engel Gabriël, die Maria de boodschap brengt dat zij zwanger zal worden, zegt over het kind Jezus: *Hij zal een groot man worden en de Zoon van de Allerhoogste worden genoemd en God, de Heer, zal Hem de troon van zijn vader David geven, tot in eeuwigheid zal Hij koning zijn over het volk van Jakob en aan zijn koningschap zal geen einde komen*. Het zijn woorden die als muziek in de oren klinken van de mensen uit die tijd en uit de tijd waarin Lucas zelf leefde. We spreken over het volk Israël dat al drie eeuwen onder het juk van buitenlandse overheersers leeft. Een bezetting die ook voortdurend weerstand oproept. In die lange periode zijn er zeker zestig opstanden en oorlogen die het volk onderneemt om los te komen van het juk, om weer in vrijheid te kunnen leven, om zelfbeschikking te hebben. En het is ook uit geschriften bekend dat er in de tijd van Jezus, de tijd rond het begin van de jaartelling, vele messiassen zijn opgestaan, vele woorden hebben geklonken van eeuwige vrede, en ook velen door de Romeinen zijn opgepakt en terechtgesteld met als aanklacht: staatsvijandig.

Het verlangen naar een nieuwe orde is dus groot. Lucas noemt in het begin keizer Augustus en ene Quirinius die het bewind voerde over Syrië als decor voor zijn verhaal, als beeld van een diepe nacht van grote duisternis. Er wordt een volkstelling genoemd. Een volkstelling die wetenschappelijk niet bewezen kan worden. En zeker niet eentje

waarbij iedereen zich moest laten inschrijven in de plaats waar iemand van afstamde. Voor velen zal het een opgave zijn geweest om überhaupt te weten van wie ze ook al weer afstamden. Maar belangrijker is dat de Romeinen toch echt niet zouden kiezen voor chaos, voor een totale volksverhuizing in Israël in de provincie Palestina. Met al die opstanden en oorlogen was het een roerig gebied en de Romeinen zochten vooral naar rust en orde. Wat wel bekend is, is dat er in die tijd inschrijvingen zijn geweest met betrekking tot belastingen. Maar dat betekende dat in iedere stad en dorp het volk naar de marktplaats werd gedreven om precies te kunnen tellen hoeveel mensen er in welk huis woonden, hoeveel bezittingen er waren en hoeveel vee. De diepe vernedering en de angst die uit dit soort acties volgt, lijken mij duidelijk. Lucas schrijft geen ooggetuigenverslag en wil ook niet een historische werkelijkheid neerzetten. Maar door het woord *volkstelling* te gebruiken, roept hij een beeld op, een beeld dat iedereen herkent en waarbij iedereen de duisternis voelt, de kracht van het wereldlijk gezag. En wie gaat die kracht doorbreken, wie verdrijft die duisternis?

Duisternis is er nog steeds. De grote kracht van de wereld ook. Een voortdurende oorlog in Syrië, de blijvende spanningen tussen Israël en Palestina, journalisten die de mond worden gesnoerd in Turkije en in Rusland, mensen die in grote armoede leven ondanks de welvaart, vanwege *the American Dream*. Kinderen in goudmijnen opdat wij mobiel bereikbaar zijn. De Raad van Geldermalsen die een plan voor een asielzoekerscentrum intrekt waarmee de straat lijkt te regeren. Wie gaat ons hieruit redden? De oorlogszuchtige taal, of nationalistische taal, die Lucas gebruikt zal inderdaad als muziek in de oren klinken van de mens die gewoonlijk geen ander antwoord heeft op geweld en onrecht dan zelf de wapenen te pakken en met harde hand de situatie te wijzigen. Natuurlijk hoopt het volk dat de Romeinen verdreven worden. Natuurlijk hopen de mensen dat Jeruzalem weer een vrije hoofdstad wordt met een krachtige koning die het welzijn van het volk voor ogen heeft en een tempel waarin God tot in eeuwigheid geëerd kan worden. En Lucas schrijft dit gek genoeg terwijl hij weet dat het een groot fiasco is geworden. Het kind dat een groot heerser zou worden heeft nooit op de troon in Jeruzalem gezeten. Lucas weet dat in het jaar 70 de tempel is verwoest, Jeruzalem met de grond gelijk is gemaakt, er een ongelofelijke slachting heeft plaatsgevonden onder de bevolking en de rest van de joden is verdreven. *Vrede op aarde voor mensen die hij liefheeft.*

Wat is het toch dat mensen deze geboorte blijven vieren, dit verhaal ieder jaar opnieuw vertellen? Wat is het toch dat er nog steeds mensen zijn die de rug niet toegekeerd hebben naar het geloof en naar de kerk? Het lijkt immers zo teleurstellend. In alle eeuwen is er niets veranderd, hooguit dat in ons eigen land het geloof slinkt. Dat komt omdat we weten hoe het verhaal verder ging. Lucas heeft daar zelfs een tweede boek over geschreven, het boek *Handelingen der apostelen*. Jezus is gestorven. Einde verhaal? Ja, er waren vrouwen die zeiden dat Hij was opgestaan. Maar wie gelooft dat? Lucas vertelt in zijn boek *Handelingen* over de hemelvaart van Jezus waarmee Hij zijn koningschap heeft aangenomen, een ander koningschap dan waarop mensen wellicht hoopten. Een hemels koningschap. Niet een koning van wapens en groot vertoon maar een koning met geest, met kracht en met liefde. Het boek *Handelingen* vertelt hoe het verhaal van Jezus mensen op de been zette, mensen deed geloven dat er een andere werkelijkheid mogelijk is, dat het anders kan. Wij zijn niet overgeleverd aan het spel van deze wereld maar hebben een keuze gekregen om een andere weg te gaan, een weg

die leidt naar een hemels spel, naar een nieuwe orde, naar een koninkrijk van liefde, vrede en gerechtigheid.

Wat drijft de volken, wat bezielt ze toch? Wat is de waanzin toch die zij beramen? Zo zongen wij in de woorden van Psalm 2. We lijken inderdaad gevangen te zitten in een soort werelds spel waarin het niet anders kan dan dat geweld met geweld beantwoord wordt, dan dat wij kiezen voor onszelf en maar niet denken aan de ander. Een spel waarin geld, eer en macht het doel lijken. En het is daarom ook niet onbegrijpelijk dat er zoveel mensen op deze aarde met lege handen staan. Dat wij onszelf ook afvragen wat wij te bieden hebben in deze wereld. We lijken machteloos en als we af en toe het goede proberen te bouwen, lijkt het ook weer bij onze handen af te breken. Af en toe vraagt het helaas ook geweld om het kwade te weren, om het goede een kans te geven. IS en het terrorisme die ons bedreigen vragen om ingrijpen. Het zal een oplossing met zich meebrengen, maar eigenlijk weten we allemaal dat het ook een tijdelijke oplossing zal zijn. De oorzaak van het bestaan van fundamentalistisch gedachtegoed en het daarbij komende terreur is complex en bijna niet te vatten. En toch steekt het overal de kop op. Waar wij de ene brandhaard hebben geblust, ontstaat er elders een nieuwe. Al onze menselijke antwoorden zijn tijdelijke antwoorden. Een eeuwige oplossing ligt elders. We zijn een volk dat wandelt in het duister, een wereld die geen antwoord ziet, leeft in de nacht.

Lucas vertelt over herders in het veld die in de nacht de wacht houden bij hun kudde. Vaak wordt hier gewezen op het bijzondere dat juist herders de boodschap van de engel krijgen, omdat herders bekend stonden als het uitschot van de samenleving. Waarom kiest God herders, waarom niet priesters of koningen, om te vertellen dat Hij in de geschiedenis ingrijpt? Maar het lijkt ook bijna logisch omdat we uit de verhalen uit het Oude Testament weten dat God altijd de kleinste, de minst aanzienlijke zoekt om voor Hem op te treden. Maar bij het opnieuw lezen van dit gedeelte, kwam ik op een andere gedachte. In het Oude Testament, en vooral bij de profeten, worden koningen en priesters vaak aangeklaagd omdat ze de rechten van de bevolking aantasten, de armsten uitmelken, bezig zijn met hun eigen belang en het liefst hun eigen wegen volgen. Dan wordt er over hen gesproken als herders. Ze zijn als herders over het volk aangesteld maar bakken er niets van. Het zijn herders die in de nacht de wacht houden, een duisternis waarin ze de weg niet meer weten en waarmee ze ook het volk meetrekken in diezelfde duisternis. Ze missen de richting, ze missen visie, ze missen licht. Jesaja zegt: *Het volk dat in duisternis ronddoelt ziet een schitterend licht.* De herders in het geboorteverhaal van Lucas zien de engel van de Heer omgeven door het stralende licht van de Heer. Er wordt hun richting gegeven. In die duisternis waarin ze in al hun menselijkheid niets kunnen uitrichten komt van hogerhand een nieuwe gids. En wat vinden ze? Een kwetsbaar kind, en zuigeling, in een kribbe.

Een duidelijker beeld kan Lucas ons niet geven. Hij schrijft achteraf. Hij weet hoe het leven van Jezus verder liep en hij weet van al die mensen die na Jezus kwamen en met grote geestkracht de weg van de liefde bewandelden. Een weg die begon met een zuigeling. Het is die kwetsbaarheid waarmee God onder ons woont. Het is die kwetsbaarheid die van het wereldse spel een hemels spel zal maken. En het zal die kwetsbaarheid zijn waarmee er een nieuwe werkelijkheid ontstaat. *Vrede op aarde voor de mensen die Hij lief heeft.* Er zal vrede zijn wanneer wij handen en voeten geven aan

de liefde en de barmhartigheid waartoe Christus ons oproept. Er zal vrede zijn wanneer wij Hem volgen in die kwetsbaarheid. Wanneer wij onszelf durven breken voor een ander, voor onze naaste, voor de meest kwetsbaren in deze wereld. Wanneer wij spreken wanneer onrecht mensen neerdrukt. Wanneer wij handelen wanneer een mens in nood is of op de vlucht. Dat vraagt wel wat van ons. Dat vraagt dat wij bereid zijn om het licht dat ons gegeven is ook te volgen, dat wij bereid zijn het eigen ik ten dienste te stellen van het samen. En misschien is daarin de weg van Christus wel het grootst: het is niet verwonderlijk dat die eerste gemeenten groeiden omdat men alles met elkaar deelde, hulp bood aan wie in nood waren, wezen opnam die aan hun lot werden overgelaten. Die gemeenten schenen als een licht in een duistere wereld en mensen zochten dat licht op. De eerste christenen hadden er wat voor over en ze deden het met vreugde, in dankbaarheid dat zij zoveel ontvangen hadden van de Eeuwige, van de Allerhoogste. Want is dat niet de grote vreugde van het kerstfeest: dat in dat kwetsbare kind God ons tegemoet gekomen is, onder ons heeft willen wonen om ons een weg te geven uit de duisternis naar nieuw licht? En als wij die weg dankbaar volgen, zal zijn koningschap daadwerkelijk eeuwig duren en zullen wij leven in zijn rijk van liefde, vrede en gerechtigheid. Zo lief heeft God de mens.

Eer aan God in de hoogste hemel, en vrede op aarde voor alle mensen die Hij liefheeft.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.